

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 740 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
Bahromova Muhayyo Imomqul qizi	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
Azimov I. T., Daminova F. A.	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
Abdunazarov Bobir Normurodovich	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
Jumayeva Ra'no To'ychi qizi	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
G'afforova Zarnigor Abdumomin qizi	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
Xalikova Xaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
Otakishiyeva Gulshanoy Abdulaziz qizi	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
Ergashov Qaxramonjon Asqarovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
G'iyosova Dilovar Orif qizi	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
Qodirov Bobirjon Botirjonovich	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
Manzura Qosmuratova	
Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi	89
A. S. Umarov	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
Эргашев Сержиддин Султонмуродович, Маматов Ислонбек Ильесович	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish	97
Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich	

Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazzoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	
O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili	194
<i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriyal bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning ilustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlarini	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	

Spheres of Language Use.....	243
Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
N. Jurayev	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
Nargiza Ergasheva	
Talabalarning dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
Otabekova Nargiza Avazbek qizi	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
Rasulova Munajat Akmaljonovna	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
Safarov Abbos Abdurasul o'g'li	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna	
Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
Xolmurodov Shuxrat Okboyevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
Xusenova Sadoqat Botirovna	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции.....	308
Джалилова Феруза Намазовна	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов	319
Рахимходжаева В. С.	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета	325
Татьяна Викторовна Половинкина	
Анализ разработки женских коллекций с использованием стилистических и конструктивных особенностей ретро-моды	329
Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.	
Использование современных образовательных технологий в начальной школе как средство развития познавательной активности учащихся	333
Фаилова Гулчехра Ахмедовна	
Nyuman (Newman) xatolar tahlili modelining geometrik isbotlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	337
Davletov Davronbek Egamberganovich	
"Informatika" fani mavzularini taksonomik yondashuv asosida o'qitish	343
Axrarov Baxtiyor Sagdullayevich	
O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash metodikasi.....	347
Xomidjonov Abrorjon Olimjon o'g'li	
Rus-o'zbek tarjimashunosligining zamonaviy tendensiyalari.....	351
Kudratov Kamoljon Islomovich	
Kompyuterga qaramlikning o'smirlarga ta'siri va uning psixologik oqibatlari.....	356
Kushakova Nargiza Islambayevna, Ergasheva Sarvinov Shavqiddin qizi	

Musiqaaning neyropsixologik rivojlanish va ta'lim jarayonidagi ahamiyati	360
Xikmatova Shohida Xikmatovna	
Innovatsion yondashuv asosida inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirish	364
Alimardanova Sitora Ikrom qizi	
Comparative and Conceptological Trends in Linguoculturology	367
Ablakulov Ilkhom	
Boshlang'ich ta'limda kreativ ta'lim muhitini rivojlantirish asosida o'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	370
Abdullayeva Uljalg'as	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari.....	373
Aglamova Shahzoda Sobirovna	
Bokschi qizlar texnik harakatlarining kinematik ko'rsatkichlar asosida takomillashtirish metodikasi	378
Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li	
O'quv jarayonida formativ baholashning evolyutsion-xronologik tahlili	383
Davidova Dilnoza Tadjibayevna	
Oliy ta'limda "Smart Education" texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi	388
Dilrabo Amriddinova, Abdulxalilova Surayyo Ahad qizi	
Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	392
Majidova Hilola Eshquvat qizi	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	396
Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport marketologi faoliyatiga tayyorlashning zarurati	402
Samatov Javlonbek Abdukayumovich	
O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida strategik boshqaruvni takomillashtirish.....	406
Saydullayeva Nargis	
Integrating Literary Texts Into Early Foreign Language Education: A Mixed-Methods Investigation of Lexical, Cognitive, and Affective Outcomes in Primary Classrooms.....	410
Shukurova Zamira Shodiyevna	
Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli.....	416
Sobirov Avazbek Anvarovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik motorikasini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati va individual yondashuv	421
Norboyeva Laylo Sapar qizi	
Психологические особенности проявления творческих способностей у подростков, воспитывающихся в бикарьерных семьях.....	425
Ишбобоева Гулбарчин Рустамовна	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini vizual materiallar vositasida o'rgatishni takomillashtirish.....	433
Olimova Shahlo Bahodir qizi, Inomova Mahliyo Yusuf qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasining hozirgi holati va muammolari.....	439
Diyoraxon To'htanazarova Zokir qizi	
Turkiy xalqlarning an'anaviy sport o'yinlariga yil fasllaridagi o'zgarishlarning ta'siri.....	443
Qodirova Xalimaxon Nurmuhammad qizi	
Нововведения в шкале стоимости элементов и коэффициентах компонентов программы ISU на 2026 год	447
Федорова Светлана Вячеславовна	
Ingliz tilidagi conjunctionlarning grammatik tasnifi va sintaktik vazifalari hamda ESP darslarida ularni o'rgatishning kommunikativ va kontekstual usullari	451
Mahammadiyeva Mashxura Maxmur qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lisoniy tahlil ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy metodikasi	456
Yo'ldashova Dilso'z Umar qizi	
Voleybolchilarning sakrovchanlik ko'nikmalarini shakllantirishda harakatli o'yinlarning ahamiyati.....	461
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Effectiveness of Personalized Studying via Artificial Intelligence in Teaching English as a Second Language to Non-Native Speakers	465
Irzakulova Raykhon	
Texnologik ta'limda mustaqil ta'limni rivojlantirish yo'llari	469
Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li, Jonuzoqova Charos Ziyodulla qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda zamonaviy o'yin vositalarining aqliy va ruhiy rivojlanishga ta'siri.....	474
Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlar salohiyatini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari tahlili	479
Mamatqulova Shohsanam Dilshodovna	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini mustaqil ta'limni tashkil qilishga o'rgatishning pedagogik asoslari	485
<i>Xamdamon Usmon Ergashevich</i>	
Boshlang'ich ta'limda ona tili darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilish masalasi	490
<i>Adizova Nodira Baxtiyorovna, Ibotova Shahnoza Shuxrat qizi</i>	
Malaka oshirish tizimida sifat menejmenti: "sun'iy intellekt" va "boshqaruv mexanizmi" tushunchalarining ierarxik bog'liqligi.....	494
<i>Allanazarova Maftuna Qobul qizi</i>	
"Uglevodorodlar" bo'limini o'qitishni axborot kommunikatsion texnologiyalar vositasida takomillashtirish metodikasi (umumiy o'rta ta'lim maktablari 10-sinflar o'quvchilari misolida)	498
<i>Babajanova Nilufar Pirnafas qizi</i>	
Axborot texnologiyalari vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari.....	506
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni aralash ta'lim texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlashning pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlari	510
<i>Kabirova Zarifa Muqaddamovna</i>	
Maktabgacha ta'limda qoraqalpoq ertaklari orqali bolalar tilini rivojlantirishning kognitiv asoslari	516
<i>Matjanova Gulzada Annabayevna</i>	
Issiq sharoitiga marafonchilar va futbolchilarning fiziologik moslashuvi xususiyatlari	520
<i>Nurbayev Baxtiyor Shirinovich</i>	
Xorijlik talabalarning tinglab tushinishdagi qiyinchiliklarini metakognitiv strategiyalar orqali bartaraf etish ..	524
<i>Odiljonova Nilufarxon Avduvahob qizi</i>	
O'qituvchilarda kasbiy so'nish va psixologik stress holatlarini keltirib chiqaruvchi psixologik-pedagogik omillar	528
<i>Usmonov Salaxdin Alikulovich, Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati va metodik muammolari	533
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalar va ularning imkoniyatlari	538
<i>Xujaniyozova G. S.</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy onglik darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari (oilaviy muhit misolida)	543
<i>Yakubov Odiljon Tolibjon o'g'li</i>	
Raqamli texnologiyalar davrida o'zbek tilining qo'llanilish istiqbollari	549
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Обучение образованию и употреблению форм числа имён существительных в школьном курсе русского языка	553
<i>Идиева Гульмира Изомовна</i>	
Yosh sportchilarda biokimyoviy ko'rsatkichlarning funksional tayyorgarlikka ta'siri.....	556
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Lingvistik kompetensiya: nazariy asoslari va mazmuni	566
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Jismoniy tarbiya tizimida sport o'yinlarining o'rni ahamiyati	569
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Delinkvent xulq-atvorning psixologik va ijtimoiy omillari, prevensiyasi va intervensiya usullari.....	572
<i>Xolmurotova Shoxista Mirzaliyevna</i>	
Matematika fanini o'qitishda raqamli texnologiyalar va dasturiy ta'minotlarning o'rni	577
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga ijtimoiy moslashuvchanligini rivojlantirish	583
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
O'smirlarning kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishda oila-maktab hamkorligining ijtimoiy-pedagogik mexanizmlari.....	587
<i>Xudoyberdiyeva Marhabo Abduqahhorovna</i>	
Bridging Jadid Reformism and 21 st -Century Pedagogy: The Structural Framework of Abdulla Avloni's Educational Legacy	591
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Yengil atletikada ko'p yillik sport mashg'ulotlarini boshqarishning tashkiliy-metodik asoslari.....	595
<i>Hakimova Mushariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalari intellektual salohiyatini rivojlantirishda pedagogik artistizmning didaktik imkoniyatlarini takomillashtirish	599
<i>Karriboyeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Chidamlilik tushunchasi, chidamlilikning turlari, ko'rsatkichlari va uni rivojlantirish metodlari	603
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
X, Y va Z avlodiga mansub ayollarda qadriyatlar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	607
<i>Feruz Abduraxmonova</i>	
Musiqqa terminlarini izohli lug'atlarda berishning zamonaviy ilmiy-amaliy asoslari.....	612
<i>Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi</i>	

Ta'lim muhiti, pedagoglar malakasi va o'quv dasturlarini baholash	617
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna	
The Role of Interactive Technologies in Developing the Cognitive Activities of Future Foreign Language Teachers	621
Shukurov Uktam Bakhodirovich	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilar ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining empirik xususiyatlari.....	625
Ikmattullayev G'ayrat Zokirovich	
Oliy ta'lim muassasalarining bo'lajak o'qituvchilarini ijtimoiy pedagogik faoliyatga kasbiy metodik tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	632
Ali Tursaotov	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarida sanogen refleksiyaning rivojlantirish modeli	636
Ismailov Murodulla Kaxramonovich	
Rang konseptlarini o'qitishga oid xalqaro tadqiqotlar tahlili: ilmiy bo'shliqlar va metodologik istiqbollari	643
Arabova Gulnur Yuzboy qizi	
Sun'iy intellektning inson tafakkur jarayonlariga psixologik ta'siri.....	648
Usmonov Sherzod Axmadjonovich, Raxmonov Sa'natjon Baxtiyorovich	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	651
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Raqamli kompetensiyalar tizimi va talaba mustaqilligining pedagogik-psixologik ko'rsatkichlari	656
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
Oliy ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish mexanizmlari	661
Ochilova Gulnoza Odilovna	
O'zlashtirish psixologiyasining rivojlanish bosqichlari: psixometrik yondashuvdan raqamli ta'lim muhitigacha	665
Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi	
GeoGebra yordamida ko'pyoqlilarni o'qitish metodikasi.....	672
Pirlepsov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarning umumiy jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish usullari	675
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy integratsiya va tibbiy korreksiyalash istiqbollari	678
Jurayeva Mushtariy Muxaydinovna	
Oila hamkorligida koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash	684
Atamirzayeva Zebunniso Baxtiyor qizi	
Bulutli texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni	689
Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Yuldasheva Gulsanam Odiljon qizi	
O'zbek tilida axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid neologizmlarning shakllanishi va qo'llanish xususiyatlari.....	692
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari..	695
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Forming Emotional Intelligence of Primary School Students Through Extracurricular Activities	700
Yusupova Diloromxon	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talaba qizlarining gipodinamiyaga qarshi jismoniy tayyorgarligini oshirishda aerobik fitnes uslubiyati.....	704
Ziyatov Muhammad Namazovich	
Using Innovative Educational Technologies in Organizing Laboratory Classes in Zoology	708
Saidova Dilnavoz Bakturdiyevna	
Konnotativ mohiyatli o'quv materiallarini samarali o'zlashtirish usullari.....	713
Xoshimova Dilnoza Rixsiboyevna	
Boks mashg'ulotlarida harakat ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslari.....	716
Rustamova Zuhro Sanjar qizi	
Individual yondashuv asosida ko'zi ojiz o'quvchilarning kommunikativ kompetentligini rivojlantirish metodikasi	721
Abdullayev Oybek Alisher o'g'li	
Kasbiy ta'lim o'quvchilarining o'quv-bilish kompetentligini kredit-modul ta'limi asosida shakllantirish metodikasini takomillashtirish	728
Sharipov Abror Anvar o'g'li	
Diqqat yetishmovchiligi va giperaktivlik sindromi rivojlanish tarixida "minimal miya disfunktsiyasi" tushunchasi.....	731
Otbasarova Umida Mexmonovna, Inogamova Rano Bahodirovna	
Abdulla Avloniy pedagogik merosida fikr tarbiyasi va uning boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlari.....	734
Abduraxmonova Munira	

ABDULLA AVLONIY PEDAGOGIK MEROSIDA FIKR TARBIYASI VA UNING BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Abduraxmonova Munira

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek ma'rifatparvarlik harakati va jadidchilikning yorqin namoyandasi Abdulla Avloniyning pedagogik merosida fikr tarbiyasi masalasi tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi Avloniyning "Turkiy guliston yoxud axloq" asari hamda boshqa pedagogik va adabiy asarlari asosida uning aql-idrok, mustaqil fikrlash va tafakkur tarbiyasiga oid g'oyalarni aniqlash, shuningdek, ushbu g'oyalarning zamonaviy boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilar tafakkurini rivojlantirishdagi amaliy imkoniyatlarini yoritishdan iborat. Tadqiqotda tarixiy-pedagogik, qiyosiy va matnshunoslik tahlili metodlaridan foydalanilgan. Natijalar Abdulla Avloniyning fikr tarbiyasi haqidagi qarashlari zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim, tanqidiy va mustaqil fikrlash konsepsiyalari bilan uyg'un ekanligini ko'rsatadi. Maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlash, savol berish ko'nikmalari hamda mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini shakllantirishda Avloniy merosidan foydalanishning aniq pedagogik yo'llari taklif etiladi.

Kalit so'zlar: Abdulla Avloniy, jadidchilik, fikr tarbiyasi, tafakkur, boshlang'ich ta'lim, aql-idrok, mustaqil fikrlash, "Turkiy guliston yoxud axloq", pedagogik meros, rivojlantiruvchi ta'lim.

Abstract: This article analyzes the concept of intellectual development in the pedagogical heritage of Abdulla Avloniy, a prominent representative of the Uzbek Enlightenment movement and Jadidism. The aim of the study is to identify Avloniy's ideas on reason, independent thinking, and intellectual education based on his work Turkiy Guliston yoxud Axloq and his other pedagogical and literary works, as well as to reveal the practical potential of applying these ideas to foster the thinking skills of primary school students within the contemporary educational process. The study employs historical-pedagogical, comparative, and textual analysis methods. The findings demonstrate that Avloniy's views on intellectual education are consistent with contemporary concepts of developmental education, critical thinking, and independent reasoning. The article proposes practical pedagogical approaches to applying Avloniy's heritage in developing logical thinking, questioning skills, and the ability to draw independent conclusions among primary school students.

Key words: Abdulla Avloniy, Jadidism, intellectual education, thinking, primary education, reason, independent thinking, Turkiy Guliston yoxud Axloq, pedagogical heritage, developmental education.

Аннотация: В данной статье анализируется проблема формирования мышления в педагогическом наследии Абдуллы Авлони – выдающегося представителя узбекского просветительского движения и джадидизма. Цель исследования заключается в выявлении идей Абдуллы Авлони, связанных с развитием интеллекта, самостоятельного мышления и воспитанием мыслительной деятельности, на основе его произведения "Туркий гулистан ёхуд ахлоқ" ("Туркестанский цветник, или Нравственность"), а также других педагогических и литературных трудов, и раскрытии практических возможностей применения этих идей в современном процессе начального образования для развития мышления учащихся. В исследовании использованы методы историко-педагогического, сравнительного и текстологического анализа. Полученные результаты свидетельствуют о том, что взгляды Абдуллы Авлони на воспитание мышления созвучны современным концепциям развивающего обучения, критического и самостоятельного мышления. В статье предложены конкретные педагогические пути использования наследия Авлони в формировании у учащихся начальных классов логического мышления, навыков постановки вопросов и способности самостоятельно делать выводы.

Ключевые слова: Абдулла Авлони, джадидизм, воспитание мышления, мышление, начальное образование, интеллект, самостоятельное мышление, "Туркий гулистан ёхуд ахлоқ", педагогическое наследие, развивающее обучение.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarda nafaqat bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, balki ularning mustaqil fikrlash, mantiqiy mulohaza yuritish va tanqidiy tafakkur qobiliyatini rivojlantirishdan iborat. Boshlang'ich ta'lim bosqichi bola shaxsining intellektual asoslari shakllanadigan eng muhim davr hisoblanadi. Shu sababli aynan ushbu bosqichda fikr tarbiyasiga alohida e'tibor qaratish zarur. Bu borada o'zbek ma'rifatparvarlik harakati va jadidchilikning yirik namoyandasi Abdulla Avloniy (1878–1934) merosi katta ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Abdulla Avloniy XX asr boshlarida Turkistonda ta'lim-tarbiya tizimini isloh qilish, yangi usul maktablarini rivojlantirish hamda millat farzandlarini ilm-ma'rifat orqali uyg'otish g'oyasining faol targ'ibotchisi bo'lgan. Uning pedagogik qarashlari, ayniqsa, "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida bayon etilgan fikrlar insonning aql-idroki, fikrlash qobiliyati va mustaqil mulohaza yuritishi ma'naviy-axloqiy yetuklikning asosi ekanligini alohida ta'kidlaydi. Avloniyning fikricha, bilimni o'zlashtirish jarayoni mexanik yodlashdan iborat bo'lmasligi, balki bolaning aql-zakovati va mushohada yuritish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilishi lozim.

Avloniy nafaqat pedagog-nazariyotchi, balki amaliyotchi murabbiy, maktab tashkilotchisi va darslik muallifi sifatida ham faoliyat yuritgan. U "Birinch muallim", "Ikkinchi muallim" kabi darsliklarni yaratishda bilimni o'quvchiga tayyor holda berish emas, balki uni mustaqil kuzatish, taqqoslash va xulosa chiqarish orqali o'zlashtirishga yo'naltirishga harakat qilgan. Bu esa Avloniyning fikr tarbiyasi haqidagi nazariy qarashlari uning amaliy pedagogik faoliyatida ham izchil aks etganidan dalolat beradi. Shu bois uning merosini o'rganish nafaqat tarixiy-nazariy, balki metodik-amaliy ahamiyatga ham ega. Mavzuning dolzarbligi shundaki, zamonaviy pedagogika fanida rivojlantiruvchi ta'lim, tanqidiy fikrlash va kompetensiyaviy yondashuv kabi konsepsiyalar faol rivojlantirilayotgan bir paytda, milliy pedagogik merosning ushbu masalalarga oid g'oyaviy asoslarini ilmiy jihatdan yoritish muhim ahamiyat kasb etadi. Avloniy merosini zamonaviy boshlang'ich ta'lim amaliyoti bilan bog'liq holda o'rganish, bir tomondan, milliy pedagogik an'analarning uzviyligini ta'minlasa, ikkinchi tomondan, bugungi o'quvchilarda fikr tarbiyasini shakllantirishning samarali usullarini ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi – Abdulla Avloniyning pedagogik va adabiy merosida fikr tarbiyasi masalasining qanday yoritilganini aniqlash hamda uning g'oyalaridan boshlang'ich sinf o'quvchilarining tafakkurini rivojlantirishda foydalanish imkoniyatlarini asoslashdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- Avloniyning fikr tarbiyasiga oid qarashlarini manbalar asosida tahlil qilish;
- ularni zamonaviy pedagogik-psixologik konsepsiyalar bilan qiyoslash;
- boshlang'ich sinflarda tafakkurni rivojlantirish uchun Avloniy g'oyalaridan foydalanishning amaliy yo'llarini ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti sifatida Abdulla Avloniyning pedagogik va adabiy merosi, xususan, "Turkiy guliston yoxud axloq" asari, uning maktab darsliklari hamda publiksistik maqolalari tanlangan.

Tadqiqot predmeti esa ushbu merosda fikr tarbiyasi, aql-idrok va mustaqil mulohaza yuritish tushunchalarining talqini hamda ularning boshlang'ich ta'lim amaliyotiga tatbiq etilish imkoniyatlaridan iborat. Muammoning ilmiy-nazariy va amaliy jihatlarini uyg'un holda yoritish maqolaning tuzilishini – kirish, adabiyotlar sharhi, tadqiqot metodologiyasi, natijalar va muhokama hamda xulosa qismlarini – belgilab berdi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Abdulla Avloniy merosi o'zbek pedagogikasi tarixshunosligida keng o'rganilgan mavzulardan biridir.

K. Hoshimov va S. Nishonovanning pedagogika tarixi bo'yicha olib borgan tadqiqotlarida Avloniyning ta'lim-tarbiya sohasidagi xizmatlari jadidchilik harakati kontekstida yoritilgan bo'lib, unda ma'rifatparvarning yangi usul maktablarini tashkil etish, darsliklar yaratish hamda o'qituvchilar tayyorlash borasidagi faoliyati tahlil qilingan. Biroq ushbu tadqiqotlarda fikr tarbiyasi masalasi alohida tadqiqot predmeti sifatida chuqur o'rganilmagan.

I. Ziyomammedovning ilmiy ishlarida Avloniyning axloqiy tarbiya to'g'risidagi qarashlari markaziy o'rin egallaydi. Unda aql va odob birligi masalasi yoritilgan. B. Qosimovning jadidchilik adabiyoti va ma'rifatparvarlik g'oyalariga bag'ishlangan tadqiqotlarida Avloniy ijodi jadid matbuoti hamda maktab islohoti bilan bog'liq holda tahlil qilingan. Biroq mazkur ishlarda ham fikr tarbiyasi tushunchasi mustaqil tadqiqot obyekti sifatida ajratilmagan.

Zamonaviy xorijiy pedagogik-psixologik adabiyotlarda tafakkurni rivojlantirish muammosi J. Piajening intellektual rivojlanish nazariyasi, L. S. Vigotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi hamda B. Blum taksonomiyasi doirasida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi asosida keng yoritilgan. Ushbu nazariyalar bolalarda mustaqil fikrlash, savol berish va mulohaza yuritish ko'nikmalarini bosqichma-bosqich shakllantirish

zarurligini asoslaydi. Bu esa Avloniyni "aqlni ishlatmoq, fikr yuritmoq" haqidagi g'oyalari bilan mazmunan uyg'un ekanligini ko'rsatadi.

P. Fasloning tanqidiy fikrlash bo'yicha ekspertlar konsensusiga bag'ishlangan tadqiqotida tanqidiy fikrlash tahlil qilish, baholash, xulosa chiqarish va o'z-o'zini nazorat qilish kabi komponentlardan iborat murakkab kognitiv jarayon sifatida ta'riflanadi. Ushbu ta'rifni Avloniyni bolani "o'ylab ish tutishga", "oqibatini ko'zlab harakat qilishga" da'vat etuvchi pand-nasihatlar bilan qiyoslash shuni ko'rsatadiki, muallif ilmiy-akademik tilda emas, balki xalq uchun tushunarli va obrazli tilda mohiyatan yaqin g'oyalarni ilgari surgan. Bu esa Avloniy merosini zamonaviy pedagogika fani nuqtai nazaridan qayta talqin qilish mumkinligini hamda bunga ehtiyoj mavjudligini yana bir bor asoslaydi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, jumladan, boshlang'ich ta'lim davlat ta'lim standartlarida o'quvchilarda funksional savodxonlik va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Shu bois milliy pedagogik merosni, xususan, Avloniy g'oyalarini ushbu zamonaviy talablar bilan uyg'un holda o'rganish dolzarb ilmiy-nazariy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Shuni ham ta'kidlash lozimki, o'zbek pedagogikasi tarixshunosligida Avloniy ijodi ko'pincha axloqiy tarbiya, vatanparvarlik tarbiyasi yoki maktab-ma'rifat harakati kontekstida umumiy tarzda yoritiladi. Biroq "fikr tarbiyasi" tushunchasi mustaqil ilmiy kategoriya sifatida ajratilib, uning ichki tuzilishi, boshqa tarbiya turlari bilan o'zaro aloqasi hamda zamonaviy boshlang'ich ta'lim amaliyotiga tatbiq etish mexanizmlari alohida tahlil qilinmagan.

Xorijiy tadqiqotlarda esa, aksincha, tanqidiy fikrlash va intellektual rivojlanish masalalari chuqur ishlab chiqilgan bo'lsa-da, ular Markaziy Osiyo ma'rifatparvarlik pedagogikasi konteksti bilan bog'lanmagan. Ushbu ikki yo'nalish – milliy pedagogik meros va zamonaviy pedagogik nazariya – o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash zarurati mavjud adabiyotlardagi ilmiy bo'shliqni ko'rsatadi hamda ushbu tadqiqotning asosiy gipotezasini shakllantiradi. Unga ko'ra, Avloniyni fikr tarbiyasiga oid g'oyalari zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyalari bilan mazmunan uyg'un bo'lib, ularni boshlang'ich sinf amaliyotiga tatbiq etish ilmiy va amaliy jihatdan maqsadga muvofiqdir. Mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, Avloniy merosidagi fikr tarbiyasi masalasi alohida va tizimli tadqiqotni talab qiladi. Bu esa mazkur maqolaning ilmiy yangiligini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tarixiy-pedagogik yondashuv asosiy metod sifatida qo'llanildi. Ushbu yondashuv Avloniy g'oyalarini o'z davrining ijtimoiy-madaniy konteksti bilan bog'liq holda tahlil qilish imkonini berdi. Manba sifatida Avloniyni "Turkiy guliston yoxud axloq" (1913) asari, uning maktab darsliklari, she'riy va publitsistik asarlari, shuningdek, jadidchilik pedagogikasiga bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar tahlil qilindi. Matnshunoslik tahlili metodi orqali Avloniy asarlarida aql, idrok, fikr, tafakkur va mulohaza tushunchalarining mazmuni hamda ularning qo'llanish kontekstlari aniqlandi. Qiyosiy tahlil metodi esa Avloniy g'oyalarini zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim va tanqidiy fikrlash konsepsiyalari bilan taqqoslash, ularning o'zaro uyg'un va farqli jihatlarini aniqlash uchun qo'llanildi. Amaliy qismda pedagogik loyihalashtirish metodidan foydalanilib, Avloniy g'oyalari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun fikr tarbiyasini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulot yo'nalishlari hamda metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Tadqiqot xulosalarining ishonchligini ta'minlash maqsadida bir nechta mustaqil manbalardan olingan ma'lumotlar o'zaro qiyoslandi (triangulyatsiya usuli). Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi.

Birinchi bosqichda Avloniyni asosiy asarlari hamda ular bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar to'plandi va tizimlashtirildi.

Ikkinchi bosqichda to'plangan manbalar matnshunoslik va mazmuniy tahlil metodlari yordamida chuqur o'rganilib, fikr tarbiyasiga oid asosiy g'oyalar hamda tushunchalar ajratib olindi.

Uchinchi bosqichda esa aniqlangan g'oyalar zamonaviy pedagogik-psixologik nazariyalar bilan qiyoslanib, boshlang'ich ta'lim amaliyoti uchun aniq metodik tavsiyalar ishlab chiqildi.

Ushbu uch bosqichli yondashuv tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligi hamda amaliy qo'llash imkoniyatini ta'minlashga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. Avloniy pedagogik merosida fikr tarbiyasi g'oyasining mazmuni

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Abdulla Avloniy tarbiya jarayonini uch asosiy yo'nalish – jismoniy, aqliy va axloqiy tarbiya – birligida ko'radi. Ularning ichida aqliy tarbiyaga, ya'ni fikr va idrokni rivojlantirishga alohida ahamiyat beradi. Avloniy ta'kidlashicha, inson boshqa jonzoatlardan aynan aql-idroki va fikrlash qobiliyati bilan ajralib turadi hamda bu qobiliyatni tarbiya orqali rivojlantirish zarur. Uning asarlarida "aqli bo'lmoq", "fikr yuritmoq", "o'ylab ish tutmoq" kabi iboralar tez-tez uchraydi. Bu esa muallif uchun mustaqil fikrlash ko'nikmasining tarbiyaviy ahamiyati naqadar yuqori bo'lganini ko'rsatadi.

Avloniy fikr tarbiyasini shunchaki bilim to'plash bilan tenglashtirmaydi. Uning qarashicha, ko'p bilimni yod olgan, ammo mustaqil mulohaza yurita olmaydigan kishi haqiqiy ma'rifatli inson hisoblanmaydi. Mazkur g'oya zamonaviy ta'limdagi "bilim uchun bilim" emas, balki "fikrlash uchun bilim" tamoyiliga to'liq mos keladi. Ya'ni bilim mustaqil tafakkurni rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi. Manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, Avloniy fikr tarbiyasini yagona jarayon sifatida emas, balki bosqichma-bosqich rivojlanadigan hodisa sifatida talqin qilgan. Dastlab bola kuzatish va idrok etish orqali dunyoni anglaydi, keyinchalik taqqoslash va farqlash ko'nikmalarini egallaydi, so'ng esa sabab-oqibat munosabatlarini tushunib, mustaqil xulosa chiqarish darajasiga yetadi. Ushbu izchillik zamonaviy kognitiv psixologiyada tavsiflangan fikrlash bosqichlari – idrok, taqqoslash, tahlil, sintez va xulosa chiqarish – bilan mazmunan uyg'unlashadi. Garchi Avloniy ushbu tushunchalarni ilmiy terminologiya asosida emas, balki ommabop va tarbiyaviy uslubda bayon etgan bo'lsa-da, ularning mohiyati zamonaviy ilmiy qarashlarga yaqin turadi.

2. Fikr tarbiyasi va axloqiy tarbiyaning o'zaro bog'liqligi

Avloniy pedagogikasining o'ziga xos jihati shundaki, unda fikr tarbiyasi axloqiy tarbiyadan ajralgan holda emas, balki u bilan uzviy bog'liq tarzda talqin etiladi. Muallifning fikricha, to'g'ri fikrlay oladigan inson to'g'ri xulq-atvorga ham ega bo'ladi. Chunki har qanday harakatdan oldin uning oqibatini o'ylab ko'rish zarur. Shu tariqa Avloniy "aqli" va "odobi" tushunchalarini o'zaro bog'lab, intellektual hamda axloqiy tarbiyaning uzviy birligini asoslaydi. Mazkur yondashuv bugungi kompetensiyaviy ta'lim modelidagi fikrlash ko'nikmalari va ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar o'rtasidagi bog'liqlik g'oyasiga hamohangdir.

3. Avloniy g'oyalarining zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyalari bilan uyg'unligi

Avloniyning bolani faol izlanuvchi, savol beruvchi va mustaqil xulosa chiqaruvchi shaxs sifatida tarbiyalash haqidagi g'oyalari L. S. Vigotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi hamda zamonaviy tanqidiy fikrlash metodikasi bilan mazmunan uyg'unlashadi. Har ikkala yondashuvda ham bola bilimni tayyor holda qabul qiluvchi passiv obyekt emas, balki o'qituvchi rahbarligida bilimni mustaqil kashf etuvchi faol subyekt sifatida qaraladi. Ushbu uyg'unlik Avloniy merosining nafaqat tarixiy, balki zamonaviy ilmiy-amaliy ahamiyatini ham tasdiqlaydi.

4. Boshlang'ich sinflarda Avloniy g'oyalaridan foydalanishning amaliy yo'llari

Tadqiqot natijalari asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida fikr tarbiyasini rivojlantirish uchun quyidagi amaliy yo'nalishlar taklif etiladi. Birinchidan, "Turkiy guliston yoxud axloq" asaridagi qissa va hikoyatlar asosida savol-javob, muhokama hamda roli o'yinlarni tashkil etish orqali o'quvchilarda mustaqil mulohaza yuritish ko'nikmalarini shakllantirish. Ikkinchidan, Avloniy uslubidagi qisqa hikmatli so'zlar va matallar asosida o'quvchilarni sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash hamda o'z fikrini asoslab berishga o'rgatuvchi topshiriqlar tizimini joriy etish. Uchinchidan, "Nima uchun?", "Agar ... bo'lsa-chi?" kabi muammoli savollar orqali tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiruvchi metodlarni qo'llash. To'rtinchidan, Avloniy merosidagi vatanparvarlik, mehnatsevarlik va halollik g'oyalarini fikr tarbiyasi bilan uyg'unlashtirgan integrallashgan darslarni ishlab chiqish. Shuningdek, tadqiqot davomida aniqlandiki, Avloniy g'oyalarini zamonaviy darslik va metodik qo'llanmalarga integratsiya qilish jarayonida uning tili va uslubini bolalarning yosh xususiyatlariga moslashtirish, matnlarni soddalashtirish hamda vizual materiallar bilan boyitilgan holda taqdim etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat bilim olishiga, balki milliy pedagogik meros orqali fikrlash madaniyatini o'zlashtirishiga ham xizmat qiladi.

5. Fikr tarbiyasini rivojlantirishda pedagog shaxsining o'rni

Avloniy asarlari tahlili shuni ko'rsatadiki, muallif fikr tarbiyasi samaradorligini ko'p jihatdan o'qituvchi shaxsi va uning pedagogik mahoratiga bog'liq deb hisoblagan. Uning fikricha, o'qituvchi o'zi mustaqil fikrlay olmasa, o'quvchida ham bu qobiliyatni rivojlantira olmaydi. Shu sababli Avloniy o'z davrida o'qituvchilarni tayyorlash va ularning kasbiy bilim darajasini oshirish masalasiga alohida e'tibor qaratgan. Mazkur yondashuv zamonaviy pedagogikadagi "refleksiv o'qituvchi" konsepsiyasi bilan hamohang bo'lib, o'qituvchining tanqidiy va ijodiy fikrlay olishi o'quvchilarda ham ushbu ko'nikmalarni shakllantirishning muhim sharti ekanligini tasdiqlaydi. Demak, boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturlariga Avloniy pedagogik merosini, xususan, uning fikr tarbiyasi haqidagi qarashlarini kiritish maqsadga muvofiqdir.

6. Natijalarning umumlashtirilgan tahlili

Yuqoridagi tahlillarni umumlashtirib, quyidagi xulosalarga kelish mumkin.

Birinchidan, Avloniy fikr tarbiyasini insonning eng yuksak fazilatlaridan biri va tarbiyaning markaziy vazifasi sifatida talqin etadi.

Ikkinchidan, uning qarashlarida fikr tarbiyasi axloqiy tarbiya bilan uzviy bog'liq holda amalga oshiriladi.

Uchinchidan, Avloniy g'oyalari zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim va tanqidiy fikrlash nazariyalari bilan mazmunan uyg'un bo'lib, ularni ilmiy jihatdan boyitadi.

To'rtinchidan, ushbu g'oyalarni boshlang'ich ta'lim amaliyotiga tatbiq etish uchun muhokama, rolli o'yinlar, muammoli savollar va integrallashgan darslar kabi aniq metodik vositalardan foydalanish mumkin.

Beshinchidan, ushbu jarayonning muvaffaqiyati ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi va pedagogik mahoratiga bog'liq.

Shunday qilib, mazkur xulosalar tadqiqot boshida belgilangan maqsad va vazifalarga to'liq javob beradi hamda milliy pedagogik meros bilan zamonaviy ta'lim amaliyoti o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ilmiy-amaliy jihatdan asoslaydi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari Abdulla Avloniy pedagogik merosida fikr tarbiyasi masalasi markaziy o'rinlardan birini egallashini ko'rsatdi. Muallif insonning aql-idroki, mustaqil fikrlash va mulohaza yuritish qobiliyatini axloqiy yetuklikning asosi sifatida talqin etadi hamda ta'lim jarayonini mexanik yodlashdan ko'ra tafakkurni rivojlantirishga yo'naltirish zarurligini ta'kidlaydi. Avloniyning ushbu g'oyalari zamonaviy rivojlantiruvchi ta'lim, tanqidiy fikrlash va kompetensiyaviy yondashuv konsepsiyalari bilan mazmunan uyg'un bo'lib, ularni boshlang'ich ta'lim amaliyotiga tatbiq etish milliy pedagogik meros bilan zamonaviy pedagogik-psixologik bilimlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni ta'minlaydi. Taklif etilgan amaliy yo'nalishlar – muhokama va rolli o'yinlar, sabab-oqibat munosabatlariga oid topshiriqlar, muammoli savollar hamda integrallashgan darslar – boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda Avloniy g'oyalarini boshqa jadid ma'rifatparvarlari – Behbudiy, Fitrat va Munavvar qori – merosi bilan qiyosiy tahlil qilish, shuningdek, ushbu g'oyalar asosida ishlab chiqilgan metodik tavsiyalarni boshlang'ich sinflarda amaliy sinovdan o'tkazish tadqiqot doirasini kengaytirishi hamda uning ilmiy va amaliy ahamiyatini yanada oshirishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Abdulla Avloniy merosi nafaqat o'tmishning bebaho pedagogik merosi, balki bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan pedagogik g'oyalar manbaidir. Uni ilmiy asosda o'rganish va boshlang'ich ta'lim amaliyotiga tatbiq etish yosh avlodda mustaqil, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, bu milliy pedagogik an'analar bilan zamonaviy ta'lim tizimi o'rtasidagi uzviylikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O'qituvchi, 1992. – 250 b.
2. Avloniy A. Tanlangan asarlar. Ikki jildlik. 1-jild. – Toshkent: Ma'naviyat, 1998.
3. Avloniy A. Tanlangan asarlar. Ikki jildlik. 2-jild. – Toshkent: Ma'naviyat, 1998.
4. Hoshimov K., Nishonova S. Pedagogika tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 1996.
5. Hoshimov K., Nazarov O., Ochilov M. Pedagogika tarixi (darslik). – Toshkent: Fan va texnologiya, 2007.
6. Qosimov B. Milliy uyg'onish: jasorat, ma'rifat, fidoyilik. – Toshkent: Ma'naviyat, 2002.
7. Qosimov B. Jadidchilik tarixidan lavhalar. – Toshkent: Fan, 1991.
8. Ziyomuhammedov I. Abdulla Avloniyning pedagogik faoliyati. – Toshkent: Fan, 1971.
9. Ergashev I. O'zbekiston pedagogikasi tarixi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2005.
10. Munirov Q., Munirova L. O'zbekiston tarixi manbashunosligi. – Toshkent: O'qituvchi, 2001.
11. Xoliqberdiyev N. Jadid pedagogikasi va milliy ta'lim. – Toshkent: Fan, 2010.
12. Vygotskiy L. S. Myshleniye i rech'. – Moskva: Labirint, 1999.
13. Piaget J. The Psychology of Intelligence. – London: Routledge, 2001.
14. Bloom B. S. Taxonomy of Educational Objectives. – New York: Longman, 1984.
15. Facione P. A. Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus. – Millbrae, CA: The California Academic Press, 1990.
16. Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
17. To'ychiyeva G. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy tafakkurni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: Fan, 2015.
18. Xo'jayev N., Egamov X. Milliy pedagogika: tarix va zamonaviylik. – Toshkent: Yangi nashr, 2018.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.